

**ERKEN DÖNEM OSMANLI TARİHLERİNDE YILDIRIM
BAYEZİD'İN DÜĞÜNÜNÜN ANLATIMINA DAİR
BÖLÜMLERİN SÛRNÂME BAĞLAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Fatma KAYTAZ*

ÖZ

Osmanlı tarihinde düğün törenlerine dair yapılan araştırmalar için başvuru kaynakların başında Sûrnâmeler gelmektedir. Klasik Türk Edebiyatı türlerinden olan bu metinlerde genel olarak padişah çocuklarının doğumları için yapılan kutlama törenleri yanında şehzadelerin sünnet şenlikleri, sultanların kızları veya kızkardeşlerinin evlenme merasimleri anlatılmaktadır. Ancak Osmanlı edebiyat tarihinde müstakil Sûrnâmelerin ilk örnekleri XVI. yüzyılın son çeyreğinde görülmeye başlanmıştır. Bununla birlikte Osmanlı toplumunda bu tarihten önce gerçekleşen düğünler için de merasimler yapıldığı şüphesizdir. Henüz Sûrnâme türünün müstakil örneklerinin bulunmadığı bu dönemde konuyla ilgili birinci dereceden kaynakları Osmanlı kronikleri, Selimnâme, Süleymannâme türü eserler oluşturmaktadır. Bu makalede erken döneme ait bilinen kroniklerde Sûrnâme türünün müstakil hâle gelmemiş şekline örnek teşkil edebilecek anlatımın ilk defa hangi düğünle ve hangi yazarlarla görülmeye başlandığına dair bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla da Ahmedî'den başlayarak II. Bayezid döneminde yazılan eserlere kadar bilinen metinler üzerinde bir inceleme gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sûrnâme, Osmanlı Kronikleri, Âşıkpaşazâde, Behiştî, Tören.

* Yrd. Doç. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü,
fatmakaytaz@gmail.com

EVALUATION OF THE MARRIAGE CEREMONY OF BAYEZID I (The Thunderbolt) ACCORDING TO WEDDING TEXTS [SURNAMES] IN THE EARLY OTTOMAN HISTORY

ABSTRACT

Sûrnâmes are the primarily sources of the history of the Ottomans imperial ceremonies. As a part of Classical Turkish Literature, Sûrnâmes describe sultan's sons and daughters birth, circumcisions of the sons or wedding ceremonies of the daughters and sisters. First examples of detached surnames were written in the last quarter of the XVIth century. But there is no doubt that the ceremonies had been already performed before that date in Ottoman society. While there was no examples of detached surnames, Ottoman chronicles, Suleymannames and Selimnames were used as a main sources of that time history. In this article it has been tried to make an assessment about chronicle first Ottoman Sûrnâme in which whose wedding ceremony was described and the author of the Sûrnâme. For this purpose, in this article imperial marriage ceremonies will be examined with the help of these sources.

Keywords: Sûrnâme, Ottoman Chronicles, Asıkpasazade, Behisti, Ceremony.

Yapılış şekillerinde farklılıklar bulunmakla birlikte her toplumda doğumlar, düğünler ve ölümlere dair bir takım dinî ya da geleneksel merasim, tören ve ritüellerin olduğunda şüphe yoktur. Ancak törenlerin sebepleri, sayısı ve çeşitliliği toplumdan topluma değişebilmektedir. Osmanlı Devletinde de padişah çocuklarının doğumları, şehzadelerin sünnetleri, padişah kızlarının ve kız kardeşlerinin evlenmeleri, yabancı elçilerin karşılanması, padişahların cülûsu, kılıç kuşanmaları, sefere çıkışları, ölümleri, bayramlaşmalar gibi vesilelerle çeşitli törenler yapıldığı görülmektedir¹. İşte bu törenlerden genel olarak padişah çocuklarının doğumları için yapılan kutlama törenlerini, şehzadelerin sünnet şenliklerini, sultanların kızları veya kızkardeşlerinin evlenme merasimlerini anlatan² ve Türk edebiyatına mahsus bir tür olarak kabul edilen eserlere Sûrnâme denmektedir³. Şenlikler ve şenlikleri anlatan bu eserler, tarihten edebiyata, tiyatrodan sanat tarihine, halkbiliminden kültür tarihine Osmanlıyla ilgilenen

¹ Teşrifat ve merasimler hakkında, Zeynep Tarım Ertuğ, Hakan Karateke, Gülrü Necipoğlu'nun çalışmaları bulunmaktadır. Zeynep Tarım Ertuğ çalışmasında 16. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde yapılan cülûs ve cenaze merasimlerini daha ziyade minyatürlere dayanarak anlatır (Zeynep Tarım Ertuğ, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülûs ve Cenaze Törenleri*, Ankara 1999). Hakan T. Karateke ise son yüzyılda gerçekleşen merasimler üzerinde durur (Hakan T. Karateke, *Padişahım Çok Yaşa! Osmanlı Devletinin Son Yüzyılında Merasimler*, İstanbul 2004). Gülrü Necipoğlu da eserinde Topkapı Sarayı'nın mimari özelliklerini temel almakla birlikte sarayın teşrifattaki işlevi hakkında da bilgi verir (Gülrü Necipoğlu, *15. ve 16. yüzyılda Topkapı Sarayı Mimari, Tören ve İktidar*, çev. Ruşen Sezer, İstanbul 2007). Bunlar dışında genel ya da belli bir dönemdeki merasimleri merkeze alarak yapılan çalışmalar da vardır. Abdülaziz Bey, *Osmanlı Âdat, Merasim ve Tabirleri*, Haz. Kâzım Arısan-Duygu Arısan Günay, İstanbul 2002; Nigâr Ayyıldız, *II. Abdülhamid Dönemi Saray Merasimleri*, İstanbul 2008; Muammer Yılmaz, *Osmanlı'da Töre, Tören ve Alaylar*, İstanbul 2010 bunlardan bazılarıdır. Ayrıca bu konu hakkında tezler yapılmıştır ki örnek olarak, Şefik Peksevgen, *Ottoman Court Ceremonies and The Multiple Ceremonial Center*, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996; Dündar Alıkcı, *XVII. Yüzyıl Osmanlı Saray Teşrifâtı ve Törenleri*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 2002; Ebru Baykal, *Osmanlılarda Törenler*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2008; Sinem Erdoğan, *The Imperial Bi'at Ceremonies In The Ottoman Empire: Their Formation And Transformation Until The Eighteenth Century*, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011 künyeli çalışmalar sıralanabilir.

² Ağâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, c. I, Ankara 2008, s. 158; Mehmet Arslan, *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri, Manzûm Sûrnâmeler*, c. I, İstanbul 2008, s. 24.

³ Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, s. 24.

araştırmacıların ilgisini çekmiş, konuyla ilgili çok sayıda tez yazılmış ve eserler yayımlanmıştır⁴.

Sûrnâme; velîme, ziyâfet, şehrâyin, şenlik gibi anlamları olan sûr kelimesinin kitap manasına gelen nâme kelimesiyle biraraya gelmesi sonucu oluşmuş Farsça birleşik bir isimdir⁵. Bir edebî tür olarak Sûrnâme düğün, ziyafet, şenlik gibi olayları anlatan manzum, mensur veya manzum-mensur karışık yazılan metinlere verilen isimdir⁶. Bu metinler Sûr-ı Hıtân denilen sünnet düğünlerinin⁷, Sûr-ı Arûs, Sûr-ı Velîme, Sûr-ı Cihâz da denilen evlilik düğünlerinin ve Vilâdet-i Hümâyûn denilen şehzade ve sultanların doğumlarının⁸ anlatımını konu edinen eserlerdir. Bu metinlerden bazıları yalnız sünnet düğünlerinden, bazıları sadece evlilik törenlerinden bazıları da hem sünnet hem evlenme merasimlerinden bahsederler⁹.

Osmanlı edebiyat tarihinde müstakil Sûrnâmelerin ilk örnekleri XVI. yüzyılın son çeyreğinde görülmeye başlanır¹⁰. Fakat insan hayatının

⁴ Sûrnâmeler hakkında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu konuda, Nurhan Atasoy (Nurhan Atasoy, *1582 Surname-i Hümayun Düğün Kitabı*, İstanbul 1997) ve Esin Atıl (Esin Atıl, *Levni ve Surname*, İstanbul 1999) ilk akla gelen isimlerdir. Bu araştırmacıların çalışmaları özellikle Surnâmelerin minyatürlerinin değerlendirilmesi bakımından önemlidir. Metin And ise konuya dair çalışmalarında, elde ettiği verilerden yola çıkarak Osmanlı'da eğlence hayatı, gösterim sanatları ve gündelik hayata dair önemli değerlendirmelerde bulunur (Metin And, *40 Gün 40 Gece Osmanlı Düğünleri Şenlikler Geçit Alayları*, İstanbul 2000; *A History of Theatre and Poplar Entertainment in Turkey*, Ankara 1964; *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları*, Ankara 1982). Bu çalışmalar haricinde Sûrnâmeler üzerinde gerek sanat tarihi gerekse folklorik unsurlar ve edebî bağlamda çok sayıda yüksek lisans ve doktora tez çalışması yapılmıştır.

⁵ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. 3, İstanbul 1983, s. 279; Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara 2003, s. 804, 964; Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. 1, s. 23.

⁶ Pakalın, s. 279; Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. 1, s. 23.

⁷ Bu konuda genel değerlendirme için bkz. Ali Haydar Bayat, "Osmanlı Devri Saray Sünnet Şenlikleri (Sûr-ı Hümâyunlar)", *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, Yıl. 11, S. 3, Temmuz 1982, s. 53-76; Ahmet Önal, "Şenlikler ve Siyaset: Şehzadelerin Doğum ve Sünnet Şenlikleri", *Osmanlı Dünyasında Çocuk Olmak*, Editörler: Haşim Şahin, Nurdan Şafak, İstanbul 2012, s. 21-52.

⁸ Mehmet Arslan, "Osmanlı Döneminde Padişah Çocuklarının Doğumları Münasebetiyle Yapılan Şenlikler ve Vilâdetnâme-i Hadîce Sultan", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 4, Sivas 1997, s. 21-56.

⁹ Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. 1, s. 19, 23.

¹⁰ Bugün itibariyle Gelibolulu Âlî'nin 1582 yılındaki III. Murad'ın şehzadesi III. Mehmed için yaptırdığı muhteşem düğünü anlatan *Câmi'u'l-Buhûr Der-Mecâlis-i Sûr* adlı eseri ilk müstakil manzum Sûrnâme olarak kabul edilmektedir. Eser mesnevi nazım şekliyle yazılan 2775 beyitten oluşmaktadır. Eser hakkında bilgi için bkz. Ali Öztekin, *Gelibolulu Mustafa*

dolayısıyla Osmanlı toplumunun da vazgeçilmezlerinden olan düğünler, sünnetler ve doğumlar esnasında bu yüzyıldan önce de şenlikler yapıldığına, merasimler düzenlendiğine şüphe yoktur. Nitekim yapılan çalışmalarla ilk müstakil Sûrnâme örneğinin görüldüğü 1582 yılına kadar Osmanlı Devleti'nde yirmi iki büyük şenliğin yapıldığı tespit edilmiştir¹¹. Henüz Sûrnâme türünün müstakil örneklerinin bulunmadığı bu dönemde bu konularla ilgili birinci dereceden kaynaklar ise Osmanlı kronikleri, Selimnâme, Süleymannâme türü eserlerdir. Osmanlı tarih metinlerinde düğünlerle ilgili bazen kısa bazen de ayrıntılı bilgilerin bulunduğu bilinmekle¹² birlikte şu ana kadar bu anlatıların Sûrnâme bağlamında değerlendirilmesine dair bir çalışma yapılmamıştır¹³. Ancak müstakil

Âli'nin "Câmiü'l-Buhûr Der Mecâlis-i Sûr" Adlı Eseri Edisyon Kritik ve Tahlil, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1990. Yine aynı düğünü anlatan İntizâmî *Sûrnâme*'si de ilk mensur Sûrnâme olarak değerlendirilmektedir. Şeref Boyraz, "İlk Mensûr Sûrnâme Müellifi: İntizâmî", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 1, 1995, s. 227-231. Bu düğüne dair Orhan Şaik Gökyay tarafından yukarıda tanıtılan iki Sûrnâmeye dayanarak bir makale yazılmıştır. Fakat yazar burada İntizâmî'nin eserini yazarı bilinmeyen bir metin kategorisinde değerlendirmektedir, Orhan Şaik Gökyay, "Bir Saltanat Düğünü", *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık*, I, İstanbul 1986, s. 21. Son müstakil Sûrnâme ise 1858 yılında Abdülmecid'in kızları Cemile Sultan ile Mahmud Celaleddin Paşa'nın ve Münire Sultan ile İbrahim İlhami Paşa'nın düğünlerini anlatan Nâfi'nin *Sûrnâme-i Selâtin* veya *Peyâm-ı Sûr* ismiyle bilinen 14 varaklık mensur eserdir. Mehmet Arslan, "Mensur Sûrnâmelerin Son Örneği: Nâfi' Sûrnâmesi (Peyâm-ı Sûr)", *Osmanlı Edebiyat-Tarihi-Kültür Makaleleri*, Mehmet Arslan, İstanbul 2000, s. 463-490; Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. I, s. 30, 55, 66. Müstakil olmayıp sûr konusu işleyen metinler için bkz. Mehmet Arslan, *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri (Sûriyye Kasideleri ve Tarihleri)*, c. 8, İstanbul 2011. Sûrnâmeler hakkında genel bilgi için bkz. Levend, s. 158-160; Erhan Afyocu, *Tanzimat Öncesi Osmanlı Tarihi Araştırma Rehberi*, İstanbul 2007, s. 142-145.

¹¹ Osmanlı Devletinin kuruluşundan 1899 yılına kadar 55 büyük şenlik yapıldığı tespit edilmiştir. Şenliklerin listesi için bkz. Özdemir Nutku, *IV. Mehmed'in Edirne Şenliği*, Ankara 1987, s. 153-154; Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. I, s. 28-30. Şu ana kadar bu şenliklerden sadece 11 tanesi için müstakil manzum ve mensur Sûrnâme kaleme alındığı tespit edilmiştir. Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. I, s. 30. Hatice Aynur, bu 11 tören hakkında toplam 19 Sûrnâme tespit edildiğini belirtir. Söz konusu Sûrnâmelerden dokuz tanesi evlilik, altısı sünnet, ikisi hem evlilik hem sünnet törenlerini ve iki tanesi de padişah kızlarının doğumunu anlatmaktadır. Hatice Aynur, "Surnâme", *DİA*, c. XXXVII, İstanbul 2009, s. 566.

¹² Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. I, s. 127.

¹³ Mehmet Arslan çalışmasında "İçerisinde Sûrnâme Niteliği Taşıyan Bölümler Bulunan Bazı Eserler" başlığı altında bir takım eserlerden örnekler vermiştir. Bunlardan biri Kanuni'nin şehzadelerinin sünnet düğününü (1530 yılında) anlatan Seyyid Lokman'ın *Hünernâme*'sindeki bölüm (Seyyid Lokman ve *Hünernâme*'si hakkında bilgi için bkz. Bekir Kütükoğlu, "Şehnâmecî Lokman", *Veka'yiniş-Makaleler*, İstanbul 1994, s. 7-14; Ahmed Refik, "Bizde Şehnâmecilik Seyyid Lokman ve Halefleri", *Yeni Mecmua*, S. 9, İstanbul 1917, s. 169-173; Zeynep Tarım Ertuğ, "Hünernâme", *DİA*, c. XVIII, İstanbul 1998, s. 484-485) bir

Sûrnâmelerin ortaya çıkmasına konu olan III. Mehmed'in sünnet düğününden (1582 yılında) önce yapılan merasimlere dair tarih metinlerinde bu türe örnek olabilecek bölümler bulunduğu da bir gerçektir. Bu durum (kısmen de olsa) Sûrnâme özelliği taşıyan metinlerin tarihi eserlerde ilk örneklerinin hangi yazarlarla hangi düğünün anlatımında görülmeye başlandığı sorusunu akla getirmektedir. Elinizdeki çalışmada bu soruya cevap bulabilmek amacıyla Osmanlı tarihçiliğinin öncüsü kabul edilen Ahmedî'den¹⁴ itibaren tarihi olayların ayrıntılı olarak anlatılmaya başlandığı II. Bayezid dönemine kadar yazılan¹⁵ kronikler üzerinde bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Bu incelemeyle de özellikle, Osmanlı tarih metinlerinde Sûrnâme özelliği gösterecek şekilde anlatılan ilk düğün hangisidir? Bu düğünün anlatımının ve diğer bazı özelliklerinin Sûrnâmelerle bağdaşan ve ayrılan noktaları nelerdir? Bu özellikler göz önünde bulundurularak eserlerdeki törenle ilgili kısımlar içerisinde Sûrnâme niteliği taşıyan bölümler bulunan eserlerin ilk örnekleri arasında sayılabilir mi? sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır.

Çalışmada öncelikle Sûrnâmelerin genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Sonrasında erken döneme ait tarih metinleri incelenmiş, ayrıntılı anlatılan ilk düğününün hangisi olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bahsi geçen merasimin bu metinlerde nasıl hikâye edildiği üzerinde durulduktan sonra bu anlatıların Sûrnâme türünün müstakil hâle gelmemiş ilk örneklerinden olup olmadığı anlaşılmasına çalışılmıştır.

Sûrnâmeler mensur, manzum ve manzum-mensur karışık şekilde yazılabilirler. Özellikle mensur Sûrnâmelerin tarihi eserlerde yukarıda bahsi geçen metinlerle müşterek yanlarının olduğu görülmektedir. Hatta bazı Sûrnâme yazarları sadece bu türe örnek olacak eserler kaleme almalarına

başkası da yine aynı sünnet düğününü ve Kanuni'nin makbul vezir-i azamı İbrahim Paşa ile kardeşi Hatice Sultan'ın muhteşem düğününü (1524 yılında) anlatan Güvâhî'nin Pendnâme'sidir. Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. I, s. 126-134).

¹⁴ L. Ménage, "The Beginning Of Ottoman Historiography", *Historians Of The Middle East*, Edited. Bernard Lewis and P. M. Holt, London, 1962, s. 169; Necib Âsım, "Osmanlı Tarih-nüvisleri ve Müverrihler", *Târih-i Osmânî Encümeni Mecmuası (TOEM)*, 7. Cüz, İstanbul, 1329, s. 45; Şehabettin Tekindağ, "Osmanlı Tarih Yazıcılığı", *Bellekten*, c. XXXV, S. 140, Ankara, 1971, s. 656-657.

¹⁵ II. Bayezid zamanında yazılan eserler hakkında derli toplu bilgi için bkz. Abdülkadir Özcan, "II. Bayezid Devri Tarihçiliği ve İlk Standart Osmanlı Tarihleri", *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S. 2, 2013, s. 141-153.

rağmen birer tarihçi olarak kabul edilmişlerdir¹⁶. Bu durum da söz konusu metinlerin birbirine yakınlığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Diğer taraftan mensur Sûrnâmelerin tarih metinlerine benzemekle birlikte “*Anlatımda tekdüzelikten kurtulmak için zaman zaman araya şiir serpiştirilmesi, yargılayıcı bir amaç taşımaması, durumun olduğu gibi aktarılıp yoruma gidilmemesi*”¹⁷ bakış açısının katı ve yargılayıcı olmayıp daha çok eğlenceye yönelik olması¹⁸ gibi özellikleriyle de tarih metinlerinden ayrıldığı ifade edilmektedir. Araştırmacılara göre, anlatım biçimlerinde farklılıklar bulunmakla birlikte Sûrnâmelerin genel olarak konuları; düğün hazırlıklarının başlamasıyla sûr emini tayin edilmesi, düğünün başlama gününün ve yerinin tespiti, davet mektuplarının gönderilmesi, düğün için seçilen yerin hazırlanması, çadırların kurulması, düğün için gerekli mutfak araç gereçlerinin hazırlanması şeklinde hazırlıklardan bahsedilmesi; düğün başlayınca padişah ve çevresinin kendilerine ayrılan özel yerlerinde oturarak davetlileri ve elçileri kabul etmesi, karşılıklı hediyeleşme faslının gerçekleşmesi, ziyafet düzeni, yiyecek ve içecekler, düğün için yapılan harcamalar, sünnet, nişan, çeyiz ve gelin alayının anlatımı, esnaf alayının geçişi, hüner sahiplerinin maharetlerini göstermesi, yarışların yapılması, oyunların oynanması, musiki fasılları, gece şenlikleri yapılması, mahyaların, mumların yakılması, fener alaylarının düzenlenmesi şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca Sûrnâme yazarının, bu hususlardan birini veya birkaçını ön plana çıkardığı bazen de hepsinden özetle bahsedebileceği de belirtilmektedir¹⁹. Bu ifadelerden yola çıkılarak Sûrnâmelerin temel hususiyetleri; edebî bir üslupla yazılmaları, içine şiirler serpiştirilmesi, siyasi ve yargılayıcı ifadelerden uzak olması, daha çok eğlenceye ve merasime yönelik olması, düğünü detaylı bir şekilde anlatması şeklinde özetlenebilir.

¹⁶ “Sûrnâmeler’den mensur olanlarının bazıları daha az sanatlı bir ifadeyle tarih anlatımına yakın bir şekilde sergilenmişlerdir. Çünkü bu “Sûrnâmeler” bir nevi tarih özelliği de taşımaktadır. Hatta mensur “Sûrname” müelliflerinden Haşmet ve Lebîb’in sadece “Sûrnâme” yazmaları sebebiyle tarihçi olarak kabul edildikleri gözlenmektedir”, Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. I, s. 24.

¹⁷ Hatice Aynur, “Surnâme”, s. 565.

¹⁸ Mehmet Arslan, “Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri ve Bu Konuda Yazılan Eserler: Sûrnâmeler”, *Osmanlı Edebiyat-Tarihi-Kültür Makaleleri*, Mehmet Arslan, İstanbul 2000. s. 432.

¹⁹ Arslan, “Osmanlı Saray Düğünleri”, s. 432-433; Aynur, “Surnâme”, s. 565-566. Nutku, Fatih’in oğulları Bayezid ve Mustafa için yaptırdığı sünnet şenliğinin daha sonraki padişah şenliklerinde görülen düzeni ve uygunluğu getirdiğini, program büyüdükçe şenliklerin de zenginleştiğini ve programa farklı gösterilerin eklendiğini belirtmektedir. Nutku, a.g.e., s. 33.

Bu özellikler göz önünde bulundurularak Ahmedî'den başlayarak Osmanlı tarihleri üzerinde yaptığımız incelemede²⁰ Âşıkpaşazâde'ye gelinceye kadar evlilik merasimine dair ayrıntılı bir anlatıma rastlayamadık. Günümüze ulaşan Osmanlı tarihleri arasında sadece Osmanlı Devleti'ne tahsis edilmiş ilk Türkçe eser Âşıkpaşazâde'nin tarihidir²¹. Dolayısıyla bir düğün hakkında ayrıntılı bilgi bulduğumuz şimdilik bilinen ilk eser de Âşıkpaşazâde'nin *Tevârih-i Âl-i Osman*'ıdır. Yazarın tarihinde Murad Hüdavendigar'ın oğlu Şehzade Yıldırım Bayezid'in düğününü daha önce gerçekleşen evlilik törenlerine²² nazaran oldukça ayrıntılı anlattığı gözlemlenmektedir²³.

²⁰ Çalışma esnasında bu gün elimizde bulunan en erken Osmanlı tarihi içinde yer alan Ahmedî'nin *İskendernâme*'si (Dâstân ve Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osmân), Enverî'nin *Düstûrnâme*'si, Şükrullah'ın *Behcetü't-Tevârih*'i Karamânî Mehmed Paşa'nın *Tevârihu's-selâtinî'l-Osmâniyye*'si üzerinde de inceleme yapılmasına rağmen bu eserlerde evlilik törenlerine dair Sûrnâmelere örnek teşkil edebilecek bir anlatıma rastlanmamıştır. (Ahmedî, "Dâstân ve Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osmân", Haz. Çiftçioğlu N. Atsız, *Osmanlı Tarihleri*, I, İstanbul 1947, s. 3-35; Necdet Öztürk, *Fatih Devri Kaynaklarından Düstûrnâme-i Enverî, Osmanlı Tarihi Kısmı (1299-1465)*, İstanbul 2003; Şükrullah, "Behcetüttevârih", çev. Çiftçioğlu N. Atsız, *Osmanlı Tarihleri*, I, İstanbul 1947, s. 39-76; Karamanlı Nişancı Mehmed Paşa, "Osmanlı Sultanları Tarihi", çev. İsmail Hakkı Konyalı, *Osmanlı Tarihleri*, I, İstanbul 1947, s. 321-369).

²¹ Victor V. Ménage, "Osmanlı Tarihçiliğinin İlk Dönemleri", *Söğüt'ten İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, Der. Oktay Özel – Mehmet Öz, çev. Mehmet Öz, Ankara 2000. s. 83.

²² Osmanlıda kayıtlara geçen ilk evlilik Osmanlı devletinin kurucusu Osman Gazi'nin devrin meşhur ulemasından Şeyh Edebalî'nin kızıyla evlenmesidir. (Necdet Öztürk, *Saray Penceresinden 14. 15. Yüzyıl Osmanlı Sosyal Hayatı*, İstanbul 2011, s. 29). Ancak bu evlilik kaynaklarda Sûrnâme niteliği gösterecek şekilde anlatılmasından ziyade Ertuğrul Gazi veya Osman Gazi'nin gördüğü kaydedilen meşhur rüyanın anlatımıyla ön plana çıkar. Düğün kısmından ise daha çok nikah akdinin olduğu şeklinde özet bilgi aktarılır. Bu düğünün kroniklerde ne şekilde geçtiğine dair bkz. Öztürk, *Osmanlı Sosyal Hayatı*, s. 30-36. Yıldırım Bayezid'in düğününden önce gerçekleşen Orhan Gazi'nin Nilüfer Hatun'la evlenmesi ve bu vesileyle yapılan merasim ilk evlenme şenliği kabul edilmesine rağmen (Arslan, *Manzûm Sûrnâmeler*, c. I, s. 28; Efdal Sevinçli, "Şenliklerimiz ve Surnamelerimiz: 1675 ve 1724 Şenliklerine İlişkin İki Surname", *Journal of Yasar University*, I(4),

(http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2011/07/no4_vol1_05_efdal_sevincli.pdf,

Erişim: 07-03-2015) s. 378.) incelenen eserlerde bu konu da Yıldırım Bayezid'in düğünü gibi Sûrnâme türüne örnek teşkil edebilecek şekilde anlatılmamaktadır. Yıldırım Bayezid'in düğününden önce gerçekleşen düğünlerin kroniklerde ne şekilde yer aldıklarına dair bkz. Öztürk, *Osmanlı Sosyal Hayatı*, 29-41.

²³ Yazarın eserinin Yıldırım Bayezid'e kadar gelen kısmı için, mahiyeti meçhul *Yahşi Fakih Menâkıbnâmesi*'nden yararlanılmış olduğu göz önüne alındığında onun da bu kısmı Yahşi Fakih'den alıntılanmış olabileceği akla gelmektedir. Yazarın tarihi için Yahşi Fakih'i kaynak

Âşıkpaşazâde²⁴, *Murâd Han-ı Gâzi, Germiyânoğlu-y-ılan düñür ne sûretle oldılar, anı beyân ider* başlığı altında bu düğünün siyasi nedenini açıklayarak olaya giriş yapar. Burada Germiyanoğlu'nun oğlu Yakup Bey'e: Eğer devletinin elinde kalmasını istersen kardeşlerinden birisini Murad Han'ın oğlu Bayezid'e ver, dediğini belirtir. Ayrıca İshak Fakı'nın çeşitli hediyelerle elçi olarak Osmanlıya gönderildiğini²⁵ ve Kütahya, Tavşanlı, Simav ve Eğrigöz kalelerinin de çeyiz olarak Osmanlıya verileceğini ve bu şekilde sözün kesildiğini ifade eder.

Murâd Han-ı Gâzi oğlunu everüp düğün bünyâdın ve kızı alıvirdügin beyân ider başlığı altında kısaca düğün hazırlıklarından, Karamanoğlu, Hamidoğlu, Mentешеoğlu, Saruhânoğlu, Kastamonu Beyi İsfendiyar ve Mısır Sultan'ına, sancakbeylerine, Evrenos Gazi'ye davetçiler gönderildiğinden söz eder. Daha sonra düğüne başlandığından, etraftan elçiler geldiğinden, gelenlerin at, katır, deve ve farklı hediyeler sunduklarından, hediyesini verenlerin mertebesine göre yerine oturduğundan bahseder. Burada Mısır elçisinin de geldiğini, hediyesini verdikten sonra elçiler arasında en yüce mertebeye oturtulduğunu belirtir. Daha sonra kendi sancak beylerinin mertebesine göre hediyelerini sunduklarını anlatır. Burada özellikle Evrenos Bey'in hediyelerini ayrıntısıyla verir ve onun armağanları karşısında bütün elçilerin hayret içinde kaldıklarını ifade eder. Murad Han'ın hediyeleri, elçilere, beylere, ulemaya, fukaraya dağıttığı, bir kısmını da Evrenos Bey'e geri verdiği üzerinde durur. Bundan sonra sekiz beyitlik düğünle ilgili bir şiir yer almaktadır.

Yazar Anı beyân ider kim gelin götürmege kimleri göndürdiler ve andan dahi kimler geldi başlığı altında da bin sipahi ile Bursa kadısı Koca Efendi ve Kapı kullarından Emir-i alem Aksungur Ağa ve Çavuşbaşı Süle Çavuş'un oğlu Temür Han Çavuş'un, bayanlardan da Bursa kadısının hanımı, Aksungur'un hanımı ve Şehzade Bayezid'in dadısı ile toplam iki bin kadar kişinin gelin almaya gittiğinden bahseder. Düğünü Kütahya'da yapan Germiyanoğlu, kızını Aksungur'un hanımı ile Bayezid'in dadısına emanet

göstermesi hakkında bkz. Âşık Paşazade, *Osmanoğullarının Tarihi, Tevârih-i Âl-i Osmân*, Haz. Kemal Yavuz-M.A. Yekta Saraç, İstanbul 2010, s. 271.

²⁴ Yıldırım Bayezid'in düğünüyle ilgili kısmın metni için bkz. Âşık Paşazade, a.g.e., s. 328-331.

²⁵ Yazar burada "Eyü atlar pişkeş getürdi. Ol zamân da altun ve gümüş az-ıdı. Tonuzlu'da 'alemlü ak bizler olurdı. Hil'at yirine anı geydürürler-idi. İshâk Fakı kim geldi Tonuzlu'nun o bizlerden bile pişkeş getürmiş-idi." şeklinde gönderilen hediyeler hakkında bilgi verir. Âşık Paşazade, a.g.e., s. 328.

eder. Çaşnırbaşı Paşacık Ağa da gelinin atını yetmek için Germiyanoğlu tarafından gönderilir, hatunu da yenge olur. Germiyanoğlu söz verdiği kaleleri kızının çeyizi olarak teslim eder, gelin alınır ve Bursa'ya getirilir. Düğünün 783 (1381/82) tarihinde yapıldığının ifade edilmesiyle bölüm sona erer.

Özetten de anlaşıldığı gibi yazar, Germiyanoğlu'nun Osmanlıyla iyi geçinmek amacıyla kızını Yıldırım Bayezid'le evlendirmek istediği şeklinde siyasi bir nedenle konuya giriş yapar. Bu durum onu Sûrnâmelerden farklı kılmaktadır. Çünkü Sûrnâmelerin yargılayıcı amaç taşımaması yukarıda özelliklerinden birisi olarak belirtilmişti²⁶. Bundan sonra düğünün anlatımına geçilir. Burada, Sûrnâmelerin genel hususiyetlerinde bahsedildiği gibi düğüne kimlerin davet edildiği, elçilerden, beylerden ve sancak beylerinden özellikle Evrenos Bey'den nasıl hediyeler geldiği ve hediyelerin hangi sırayla sunulduğu, hünkar tarafından gelen hediyelerin ne yapıldığı, kimlerin gelin almaya gittiği gibi konular hakkında ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Bu açıdan, eser içinde yer alan Sûrnâmelere kısmen de olsa örnek olabileceği düşünülebilir. Kısmen diyoruz çünkü yazarın anlatımında edebî bir kaygı gözükmemektedir. Bölümde, sanatsal ifadeler, Arapça ve Farsça tamlamalar bulunmayıp son derece sade bir Türkçeyle kaleme alınmıştır. Aslında bu durumun sebebi şöyle açıklanabilir. İlk olarak yazar eserini orta tabaka ve özellikle askerî zümreler arasında okunmak üzere kaleme aldığı²⁷ için sade bir üslup kullanmış olabilir. Ayrıca Âşıkpaşazâde eserini Osmanlı tarih yazımında süslü nesrin etkisinin artmaya başladığı dönemden önce kaleme almıştır. Bu durum eserin arı bir Türkçeyle kaleme alınma sebeplerinden birisi olarak düşünülebilir. Netice olarak edebî bir üslupla yazılmaması, olayın siyasi bağlamda değerlendirilmesi gibi özellikleri sebebiyle kesin bir Sûrnâme metni özelliği taşıyor iddiasında bulunmamakla birlikte; bir düğünü ayrıntılı olarak ele alan bilinen ilk eser olması bakımından kanaatimizce Âşıkpaşazâde kendisinden sonrakiler üzerinde etkili olmuştur²⁸. Zira

²⁶ Aslında bu düğünün bir tarihi eserde ilk defa ayrıntılı olarak yer almasının sebebi de belki de bu siyasi özelliğinin neticesidir. Zira geleneklerden farklı olarak burada evlilik teklifi kız tarafından gelmekte, çeyiz olarak da dört kale sunulmaktadır. Bu hususiyetler konuya böyle bir girişi de zorunlu hâle getirmektedir.

²⁷ Abdülkadir Özcan, "Âşıkpaşazâde", *DİA*, c. IV, İstanbul 1994, s. 7.

²⁸ Anlatıları bakımından Âşıkpaşazâde Imber tarafından Osmanlı edebî tarihinin temellerinden birisi olarak kabul edilir. Colin Imber, "İlk Dönem Osmanlı Tarihinin Kaynakları", *Söğüt'ten İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, der. Oktay Özel - Mehmet Öz, çev. Mehmet Öz, Ankara 2000, s. 43.

Yıldırım Bayezid'in düğünü ondan sonra yazılan kaynaklarda da, bazılarında çok az farklılıklarla, ayrıntılı anlatılan ilk düğün olma özelliği göstermiştir.

II. Bayezid döneminde yaşayan ve eserini padişaha takdim etmek üzere bu dönemde kaleme alan²⁹ Neşrî'nin *Cihânnümâ*'sında da Yıldırım Bayezid'in düğünü ayrıntılı olarak anlatılan ilk merasimdir. Fakat Neşrî'nin bu düğünü Âşıkpaşazâde'den çok az kelime ve cümle farklılıklarıyla adeta onun farklı bir nüshası olduğu imajı uyandıracak şekilde aktardığı görülmektedir³⁰. Bu durumda Neşrî bu konuda Âşıkpaşazâde'nin takipçisi olarak düşünülebilir. Dolayısıyla Âşıkpaşazâde'nin anlatımı konusunda yapılan değerlendirmeler onun için de geçerlidir.

II. Bayezid döneminin önemli tarihçilerinden birisi olan İbn Kemal eserinin ilk sekiz defterini 1510-11 tarihinde tamamlayarak II. Bayezid'e takdim etmiştir³¹. İbn Kemal eserinde "*Germiyan-oglu kemer-i itâ'ati meyân-ı câna kuşanup âsitân-ı ubûdiyyetde kadem-i hüdmet üzerine turduğunu, Hazret-i Hudâvendigâr-ı Gâzi'ye şî'âr-ı mutâba'ati izhar idüp binâ-yı sarây-ı musâhereti urduğunu beyân eyler*" başlığı altında yukarıdaki iki yazara benzer şekilde Yıldırım Bayezid'in düğünü hakkında şu bilgileri aktarır: Elindeki toprakların tamamını Osmanlı padişahının elinden kurtaramayacağını anlayan Germiyanoglu kızını Şehzade Yıldırım Bayezid'le evlendirerek çeyiz olarak da elindeki bazı yerleri Osmanlı'ya vererek ülkesinin geri kalanını elinde tutmak ister. Bu amaçla veziri İshak Fakih'i Osmanlı padişahına hediyelerle elçi olarak gönderir. I. Murad tarafından Germiyanoglu'nun teklifi kabul edilir ve düğün hazırlıklarına başlanır. Küçük büyük, uzak yakın beylerin hepsi düğüne davet edilir. Düğüne Karamanoğlu'ndan ve Hamidoğlu'ndan ve Menteşeoğlu'ndan ve Saruhanoğlu'ndan ve İsfendiyar atası Kötürüm Bâyezid'den ve Sultan-ı Mısır'dan elçiler gelip armağanlar getirirler ve gerekli merasimler yapılır. Özellikle Evrenos Bey ellerinde altın ve gümüşle dolu tepsi bulunan yüz cariye ve köleyi hediyelerle padişaha sunar ancak padişah hediyelerin hepsini etrafında bulunan elçilere, beylere ve hizmetlilere ihsan eder. Düğün merasimi işleri tamam olduktan sonra Bursa Kadısı Koca Efendi, Emir-i

²⁹ Mevlânâ Mehmed Neşrî, *Cihânnümâ [Osmanlı Tarihi (1288-1485)]*, haz. Necdet Öztürk, İstanbul 2008, s. XX-XXI.

³⁰ Neşrî'deki ilgili bölümün metni için bkz. Neşrî, s. 94-96. Neşrî'nin Âşıkpaşazâde'den kaynak olarak yararlanması hakkında bkz. V.L. Ménage, *Neshri's History of the Ottoman, the Sources and Development of the Text*, London 1964, s. 8-11; Imber, a.g.e., s. 43.

³¹ İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman, VII. Defter*, haz. Şerafettin Turan, Ankara, 1957, s. XXIII.

Alem Aksunkur-oğlu, Çavuş-başı Temur Han Bey gidip gelini getirirler ve Germiyanoğlu daha önceki anlaşma üzerine Kütahya, Simav, Tavşanlı ve Egrikesri'yi Osmanlıya teslim eder³². Yazar bu bölümü 7 Türkçe beyitle süslemiştir. İbn Kemal her ne kadar vakıyı beyitlerle süslemiş ve diğer ikisine nazaran edebî bir dil kullanmışsa da -ki bu durum onun eserinin geneline ait bir hususiyettir- olayların sıralanışı Âşıkpaşazâde ve Neşrî'yi hatırlatmaktadır. Ayrıca yukarıda verilen başlıktan da anlaşılacağı gibi olay daha çok siyasi bağlamda kaleme alınmıştır.

Aslında yukarıda sıralanan bu üç eser gerek anlatım gerekse verilen bilgiler bakımından birbirine çok benzemektedir. Çünkü bu olayı Neşrî Âşıkpaşazâde'den, İbn Kemal de Âşıkpaşazâde ya da Neşrî'den aktarmıştır³³. Üç eser de birbirine benzer şekilde olayı bir tarihci edasıyla anlatmaktadır. Her ne kadar kimlerin davet edildiği, ceyiz ve hediye olarak nelerin verildiği, düğüne kimlerin geldiği gibi ayrıntı içeren bilgiler ihtiva etmesi bakımından kısmen Sûrnâme özelliği taşıyabilecekleri düşünülebilirse de daha çok tarihi bilgi verme amacıyla kurulmuş cümleler dikkatimizi çeker. Yani bu metinler Arslan'ın ifade ettiği gibi edebî kaygı taşımadan düğüne kimlerin geldiği ve nasıl hediyeler getirdiği şeklinde tarihi eserlere has ifadelerle olayı okuyucuya aktarmaktadır. Bu bölümlerin Sûrnâme türüne örnek olup olamayacağı hususuna karar vermek güç olmakla birlikte özellikle Âşıkpaşazâde'nin eseri ilk defa bir düğünü ayrıntılı anlatması bakımından dikkat çekicidir. Neşrî ve İbn Kemal de onu takip ederek tarihlerinde bu düğüne özel bir yer ayırmışlardır.

II. Bayezid döneminde kaleme alınmış bir diğer eser münşiyane bir üslupla yazılan İdris-i Bitlisî'nin *Heşt Behişt*'idir. İdris-i Bitlisî, II. Bayezid döneminde Osmanlı sarayına gelmiş ve padişahın emriyle ilk sekiz Osmanlı sultanı dönemini kapsayan *Heşt Behişt* adlı Farsça tarih metnini kaleme almıştır. Yazarın, bu meşhur eserini 1502-1507 yılları arasında tamamladığı tahmin edilmektedir³⁴. Söz konusu düğün Bitlisî'de de genel olarak yukarıda

³² Bölümün metni için bkz. Kemal Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman III. Defter (Değerlendirme-Metin)*, haz. Abdullah Satun, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 32-34.

³³ Neşrî'nin Âşıkpaşazâde'den yararlandığına dair bkz. yukarıda dipnot 30. İbn Kemal'in Neşrî'yi ve Âşıkpaşazâde'yi kaynak olarak kullanması hakkında bkz. İbn-i Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman I. Defter*, haz. Şerafettin Turan, Ankara 1991, s. 15-21; Kemal Paşazâde, *III. Defter*, s. XXIX-XXXI, XXXIII, XXXV.

³⁴ Abdülkadir Özcan, "İdris-i Bitlisî", *DİA*, c. XXI, İstanbul 2000, s. 486 vd.; Aynı yazar, "Heşt Behişt", *DİA*, c. XVII, İstanbul 1999, 271 vd.; İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt, VII. Ketibe, Fatih Sultan Mehmed Devri, 1451-1481*, çev. Muhammed İbrahim Yıldırım, Ankara 2013, s.

sıralanan üç eserde verilen bilgiler etrafında anlatılmaktadır. Yazar “*Ol sultân-ı gâzînin 778 (1376-1377) senesiyle 783 (1381-1382) senesi mâbeyninde sûret-nümâ-yı zuhûr olan vekâyi’-i pür-menâfi’i ve memleket-i Sasmûr gazâsına azîmet ve keyfiyet-i nehzatını ve Yıldırım Bâyezîd Sultân’ın tali’-i hümâyûn ve baht-ı mes’ûd ile sûr-ı pür-surûr arûsın beyân ider*”³⁵ başlığı altında önce başlıkta zikredilen tarihi olaydan bahseder. Daha sonra da Germiyanoglu’nun yaşlılığından dolayı oğlu Yakup Bey’e kız kardeşinin Yıldırım Bayezid’e verilmesine dair bir teklif sunmasıyla düğünün anlatımına geçer ve yukarıdaki üç esere benzer şekilde olayı aktarır. Ancak Bitlisi’nin anlatımı bahar, düğün alanı, padişahın yüce makamı, hediyelerin sunumu, ziyafet sofrası hakkında yaptığı tasvirlerle diğerlerinden farklılık arzeder. Ayrıca üslubunun yukarıdakilere nazaran oldukça müşsiyane olduğu da bir gerçektir. Yani Bitlisi’nin olayı aktarımı edebî bir anlatıma bürünmesiyle diğerlerinden farklılık göstermektedir. Edebî anlatımı bakımından Sûrnâmelere biraz daha yaklaştığı düşünülebilir. Fakat bu durumun sadece bu düğünün anlatımına mahsus olmayıp onun eserinin geneline ait bir hususiyet olduğu da gözardı edilmemelidir. Ayrıca olay diğerlerinde olduğu gibi daha çok tarihî bağlamda ele alınmıştır. Kanaatimizce yazar bu düğünü edebî ve süslü ifadelerle anlatmasına rağmen tarihî kaygıdan uzak değildir. Müverrihin olayı 778-783 olaylarıyla aynı başlık altında anlatması da bu fikri desteklemektedir. Netice olarak yazarın ilgili bölümün Sûrnâme türüne örnek olup olamayacağına karar vermek güç olmakla birlikte, tarihçilik alanında olduğu³⁶ gibi olayın edebî ve süslü ifadelerle anlatılmasına da öncülük ettiği düşünülebilir.

Bu konuda incelediğimiz bir diğer kaynak *Oruç Bey Tarihi*’dir. Fakat Oruç Bey eserinde, Murad Gazi’nin Germiyanoglu’nun kızını görkemli bir düğünle alıverdiği, düğüne davet edilen Vılkoğlu’nun otuz bin filori hediye

LVII; İdris-i Bitlisi hakkında bilgi için bkz. Orhan Başaran, *İdris-i Bitlisi’nin Heşt Bihişt’inin Hâtîme’si, (Metin-İnceleme-Çeviri)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 2000; Vural Genç, *İdris-i Bitlisi Osman Gazi Dönemi (Tahsil ve Tercüme)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

³⁵ İdris-i Bitlisi, *Heşt Bihişt, (Abdülbâki Sadî Efendi Tercümesi)*, c. I, haz. Mehmet Karataş-Selim Kaya-Yaşar Baş, Ankara (Tarihsiz), s. 342-352.

³⁶ İslamda, edebî tarihçilik tarzının doğuşunda Firdevsî’nin meşhur Şehnâmesi’nin büyük rolü vardır. Belagatı ve tumturaklı dili manaya tercih eden, gerçeği arama yerine tarihin ahlaki değerini ortaya koymayı amaç edinen ve daha çok mensub olduğu çevrenin görüşünü aksettiren bu tarihçilik ekolünün Osmanlı sahasında İran edebî tarihçiliğinin mensur nümunesi olarak İdris-i Bitlisi’nin *Heşt Bihişt*’i örnek gösterilmektedir. Kütükoğlu, “Seyyid Lokman”, s. 8.

gönderdiği ve herkesin hayran olduğu şeklinde bir paragraflık bilgi aktarır³⁷. Oruç Bey yukarıda geçen eserlerde bahsedilen hediyeler, düğüne iştirak eden çeşitli devlet elçileri, gelin alımı olayları hakkında bilgi vermez. Yazarın bu olayı aktarımı sadece tarihi bilgi verme amacıyla yazdığı sezilmektedir. Ruhî Tarihi'nde ise düğünden hiç bahsedilmez. Bu sebeple bu iki eser değerlendirmenin dışında kalmaktadır.

Bu törenin, II. Bayezid'in saltanatının son yıllarında kaleme alındığı tahmin edilen Behiştî'nin tarihinde de ayrıntılı aktarıldığı görülür. Ancak onun anlatımı diğerlerine nazaran oldukça farklılık göstermektedir. Yazar öncelikle yukarıdaki kaynaklarda olduğu gibi Germiyanoglu'nun siyasi sebeplerle kızını Yıldırım Bayezid'e vermek istemesinden bahseder. Bundan sonra diğer eserlerden farklı olarak *Zifâf-ı Sultân Yıldırım Hân* şeklinde bir başlık açar ve uzun bir mesneviyle konuya giriş yapar. Yazar bu mesnevinin başında dünyanın geçiciliğinden ve hayatın çok kıymetli olduğundan bahseder ve şu beyitlerde düğünün anlatımına geçer:

Meger kim ola Sultân Yıldırım Hân
 Ki her yüzden murâdın virdi Yezdân
 Murâdı-y-idi çün Sultân Murâd'uñ
 Ki sûrını ide ol hûrî-zâduñ
 Bihamdi'llâh kim oldı müyesser
 Olur her nesne kim ola muqadder
 İder bir sûr kim bu pîr-i 'âlem
 Nazîri görmemiş çeşn-i mu'azzam
 Ne hoş sûrmüş ol iki şâh-ı devlet
 Kıl ol gâzîlere yâ Rabbi rahmet³⁸

³⁷ *Oruç Beğ Tarihi*, haz. Necdet Öztürk, İstanbul 2007, s. 26.

³⁸ Behiştî Ahmed Çelebi, *Vâridât-ı Sübhânî ve Fütühât-ı Osmânî*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Şevket Rado Yazmaları, Nr. 293, v. 161b. Behiştî Tarihi'nin II. Kısım (Yıldırım Bayezid'den II. Bayezid'e kadar olan bölümü) üzerinde Fatma Kaytaz tarafından doktora tezi yapılmıştır. Henüz tespit edilen ilk kısmına (Osman Gazi'den I. Murad'a kadar olan bölümü) ait nüsha ise ilim alemine yeni tanıtılmıştır. Bu çalışmada düğünle ilgili alıntılanan bölümler yeni tespit edilen bu yazmada yer almaktadır. Fatma Kaytaz, *Behiştî Tarihi, (791-907 / 1389-1502) (Giriş, Metin, Dizin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011; Müjgân Çakır, Fatma Kaytaz,

Bundan sonra yazar düğün yeri olarak Bursa'nın karar kılındığını ve adet-i kadim ve sünnet-i seniyye gereğince gerekli yerlere hediyelerle düğün için davetçiler gönderildiğini belirtir.³⁹ Bahara ve güzelliklerine dair manzum mensur karışık uzun tasvirlerden sonra latif ve güzel bir yerin düğün alanı seçildiğini ifade eder ve,

Müşebbek sâyeden anuñ zemîni
 Münakkaş sakfı hem çün naqş-i Çîni
 Fezâsı dil-güşâ vü hâli müşgîn
 Giyâsı sünbül ü reyhân u nesrîn
 Havâ-yı cân-fezâsı rûh-perver
 Dıraht-ı hod-nümâsı sâye-güster
 Riyâzı hadd-i cânân gibi zîbâ
 Dırahtı kadd-i dilber gibi ra'nâ
 beyitleriyle de mekanın güzelliğini resmeder⁴⁰.

“Behiştî Ahmed Çelebi'nin Yazdığı Osmanlı Tarihi'nin (Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî) Bilinmeyen Eksik Kısımına Dair”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 8/11 Fall 2013, Ankara, 99-112.

³⁹ Çün tezevvüc ve izdivâc ve in'ikâd ve imtizâc mûcib-i meserret ve ibtihâc ve bâ'îş-i müşâbeket ve istintâcdur pâdişâh-ı İslâm-penâh-ı Sikender-recâh Süleymân-dest-gâh a'nî hazret-i Sultân Murâd-ı âli-nejâd-râd târîh-i sene semânîni ve seb'a-mi'ede [780/1378-79] kaçd-ı zîfâf itdi. İ'tişâf-ı mâ-lâ-büde lâ-büdd mübâşeret ve mübâderet itmek vâcib ve lâzım oldı. Zârûrî maqarr-ı hîlâfet ve müstekarr-ı saltanat cennet-âsâ Bursa'ya (*Ammera'llâhü te'âlâ*) nehzat buyurup tadrîcile tertîb-i mu'iddât idüp taqdîm-i muqaddemât-ı sûri mûcib-i sürûra müteşaddî oldı. Evvelâ kânûn-ı kadîm-i 'Osmânî ve resm-i ma'hûd-ı müsülmânî ki muktezâ-yı sünnet-i seniyye-i Muhammedî ve mûcib-i esâlîb [ü] âyîn-i Ahmedî'dür ri'âyet olunup selâfîn-i etrâfa ve mülûk-i eknâfa ızhâr ve iş'âr için a'lâm-ı i'lâm-bâm i'lânda naşb idüp her millete da'vet maşlahatına hedâyâ-ı dil-pesend ve a'râz-ı ercümend ile âdemler gönderüp garrâ mahbûblar ve hüsna mahbûbeler irsâl idüp her birin sûr-ı meserret-fezâ küdürret-zedâyâ 'izzet-ile da'vet eyledi ve mî'âd ve cem'iyet-i mübârek muvaqqat u mu'ayyen olup faşl-ı bahâr-ı cennet-şî'ârâ mev'ûd ve ma'hûd olındı, her peyk-i haber-ber müstağrak-ı sîm ü zer olup her berid-i nüvid 'âtfet-i mezîd ile mesrûr mürâca'at eyledi. Çün da'vet maşlahatı tamâm olup bu kazıyyeyi hâşş [u] 'âm ma'lûm idindi havâyic-i tezvîci tadrîc ile tertîb idüp esbâb-ı sûri yap yap müheyâ itmege iltizâm eylediler levâzımında ihtimâm-ı tamm-ile ikdâmlar olındı. Behiştî, *Vâridât*, 161b-162a.

⁴⁰ Pes çeşn-gâh için ahyâr ol fezâ-yı dil-güşâda bir cây-ı lafîfi ve mahall-i şerîfi ihtiyâr itdiler ki şahn-ı ravza-ı rızvân-vâr hadâyık-ı pür-ezhâr ile lâle-zâr olmuş-ıdı ve etrâfi nûzheth-bağış-ı envâ'-ı etyâr u eşcâr ile murğ-zâra dönmiş-idi. Behiştî, *Vâridât*, 163a.

Daha sonra buraya gölgelikler, büyük küçük çadırlar kurulduğundan, düğün meydanının ortasına padişah için süslü, alımlı büyük bir çadır hazırlandığından⁴¹, altın süslemeli kumaşlar, atlaslar ve halılarla çadırların ve gölgeliklerin süslenmesinden⁴², ayrıca hatunlar için de ağıyardan temizlenmiş süslü yüce bir saray yapıldığından bahseder⁴³. Burada Behiştî'nin her konuyla ilgili mesela çadırların yüceliği, baharın güzelliği gibi şiir söylemesi de dikkat çekicidir. Ayrıca "inşa" başlığı altında da edebî cümlelerle bu unsurları tek tek tasvir eder. Çalınan müzikler, içilen meşrubatlardan söz açar ve adeta müzik aletlerini kalemiyle dile getirip konuşturur. Ayrıca şiirlerle de düğünün özelliklerine dair hususiyetlerden bahseder. Törenin, zamanın ve zeminin tasvirine ait bu uzun bölümden sonra devlet erkanının gelişlerini bir bir saymaya başlar. Yazar öncelikle hükkâm u sanâid'in geldiğinden bahseder ve ayet-i kerimelerle bunların özelliklerini belirtir. Ayrıca,

Oturdı şâh yanında efâzıl
 'Ulûmuñ her biri birinde fâzıl
 Muqarrer oldı mesned hâş u 'âma
 Mevâlî başladı 'ilmî kelâma
 Hürüş-ı lâ neselim tıldı eyvân
 Begendi çarhda ol baħşi Keyvân
 İdüp geh naķz-ı icmâlî su'âlin
 Kılurlar geh beyân tafşîli hâlin

⁴¹ İnşâ: Çün ol maħall-i müşrife ve ol menzil-i hüceste vü müşerreffe maħall-i hayme-i mî'âd gibi şeref ve rütbet virdiler ve mü'tefikât-ı firâş ve sefâlık idüp etrâfin ve eknâfin hâkden pâk itdiler ve ol menzil-i maħmûd ve me'ûda zıll-i memdûd [u] mes'ûd için çetr ve sâyebânlar kurup hayme ve ħargâhlar ile serâ-perdeler tutdılar ve sultân-ı sipihr-serir ve neyyir-naẓire bir hayme-i zibâ ve bâlâ kurdılar ki çarħatlas-ı vâlâ gibi merkez-i 'imâd-medâr evtâd-ı bâm-ı felek-i a'lâyıd ve ol ħargâhuñ için hemîn hoķka-i nâfe-i Çin gibi 'ıtr-ı mürevviħ ile tayyib-i müferriħ mu'atтар eyledi. Behiştî, *Vâridât*, 163a.

⁴² İnşâ: Çün hayme ve ħargâhlar ile çetr-i hümâyûn ve sâyebânlar emri tamâm oldı sündüs ve istebraķ bisâtlar baş idüp zemini hemîn çarħ-ı berînden fark olmaz eyleyüp puthâne-i Çin etmişler idi pelengine nihâlîler ve zer-nigâr hâlîler ile hayme ve ħargâh şöyle şevket ve şatvet virdiler ki mehâbetde arslân-hâne-i sultâna dönüp âhû-çeşmlere dehşet ve vahşet virdi. Behiştî, *Vâridât*, 163b.

⁴³ ol sūr-ı pür-sürûr için hatunlara bir sarây-ı 'âlî hâzır idüp havâlîsin ağıyardan hâlî eyledi lâle-y-ile şöyle âzîn ve tezyîn itdi ki zâyırân ve zevâyâ-yı beyt-i ma'mûr ol hâne-i ma'mûr görüp maħşûr oldılar. Behiştî, *Vâridât*, 164a.

Cedel çok oldu meclisde be-gâyet

Diyenler lâ yuqâlû bî-nihâyet

beyitleriyle bunlar arasında münazara yapıldığını ifade eder. Daha sonra sırasıyla meşâyih, tabipler, şuarâ-yı izâm ve bülegâ-yı kirâm gelirler ve düğünü tebrik eden kaside ve şiirlerini okurlar, sonrasında paşalar ve saray hizmetlileri merasimdeki yerlerini alır. Burada Behiştî her grubun üyelerini mazinin en yüksek simalarıyla kıyaslayarak edebî bir üslupla övmeyi de ihmal etmez. Mesela, hekimleri “*ıslâh-ı mizâcda ve müzâvele-i ‘ilâcda Soğrağ-ı cihân ve Bukrağ-ı zamân idi ve ellerinde hâşıyyet-i yed-i beyzâ-yı Mûsâ ve demlerinde berekât-ı enfâs-ı ‘İsâ muqarrer idi*” şairleri “*her biri Nizâmî-i vaqt u Câmî-i devrân ve Hâfiğ-ı ‘ahd u Selmân-ı zamân idi ve şân-ı şerifleri mu ‘anven ve “İnne mine’s-şi’r le-hikmeten*”⁴⁴ ‘unvânıyla ve her biri kuvvet-i mütehayyile ile çihre-güşâ-yı ‘arûs-ı hacle-i ma ‘ânî ve nakş-bend-i şûret-i tahayyülât beyân ideler, huzûr-ı fâyiזi’n-nûr gelüp ta’yîb-i bâl ve tarhîb-i hâl için kaşâyid-i eş ‘âr ve tehniye-i sûri ve kudûm-ı bahâr okudular.” ifadeleriyle metheder.⁴⁵ Divan erkânı yukarıda verilen tertip usulünce yerlerini aldıktan sonra komşu ülkelerden gelen elçilerin kabullerinin anlatımına geçilir. Öncelikle Mısır elçisinin huzura kabul edilmesi, mektubunu sunması ve getirdiği hediyelerin çeşitleri ayrıntısıyla açıklanır⁴⁶. Sonra diğer Müslüman ve gayr-i Müslim devletlerin ve beyliklerin elçilerinin kabullerinden topluca bahsedilir ve devlet erkânının hediyelerini sunmalarına geçilir. Burada özellikle diğer eserlere benzer olarak Evrenos Bey’in hediyelerinin ayrıntılı olarak anlatıldığı görülmektedir⁴⁷. Bundan sonra ziyafet sofrasının anlatımına yer verilir, yenilen yemekler ve içilen şerbetler tasvir edilir. Sonrasında hanımların meclisleri anlatılır. Burada da hamama gitme ve kına merasimi ayrıntılı olarak aktarılır. Aşıkâne bir mesnevi ve ifadelerle ve bu düğün esnasında

⁴⁴ “*Muhakkak bazı şiirlerde hikmet vardır.*”

⁴⁵ Behiştî, *Vâridât*, 168a-b.

⁴⁶ Etrâf-ı memâlikden kağ‘-ı mesâlik idüp gelen selâtin elçilerin rağbet-ile da‘vet itdiler. Evvelâ tekrîm ü tebcil idüp Mısr sultânı elçisin taqdîm itdiler vüzerâ-yı ‘izâm ve ümerâ-yı kirâm ikrâm u ta‘zîm-ile pâdişâh-ı kâm-yâb-ı gerdûn-cenâb hilâl-rikâbuñ serîr-i dil-pezîri önine iletdiler. Şol kadar hedâyâ ve teberrükât getürdi ki kâbil-i vaşf-ı beyân degül. Meşelâ nefis kumâşlar ve girân-mâye taşlar her biri bî-‘adil ve bî-bedel bahâ ve şîfât çarbü’l-meşel ve kâlâları sündüs gibi zîbâ ve istebrağ gibi pertev ü zîbâ idi ve bî-nazîr harîrler birbirinden latîf ve nâzûk Ve tavîleye ‘Arabî atlar getürdi ki her biri gür-süm hayzurân-düm cihân-neverd âsumân-gerd bâz-pervâz Behiştî, *Vâridât*, 169a-170a.

⁴⁷ Behiştî, *Vâridât*, 170a-176b.

Sultan Hatun'un da Karamanoğlu Ali Bey'e verildiği bilgisi aktarılarak bu bölüm sona erer.

Yukarıda verilen özetten ve bahsedilen özelliklerinden de anlaşılacağı gibi Behiştî bu düğünü genel hususiyetleri verilen Sûrnâmelerin özelliklerini sergileyecek şekilde kaleme almıştır. Yazar özellikle düğün için bir başlık açarak burada tarihi kaygıdan uzak, oldukça edebî ve münşiyane bir üslupla, aralara şiirler serpiştirerek vakiayı okuyucuya aktarır. Aslında bu düğünün ayrıntılı bir şekilde anlatılması hususunda Behiştî de yukarıda bahsedilen yazarlar gibi Âşıkpaşazâde'den ilham almış olabilir⁴⁸. Ancak onlar gibi yapmamış hadiseleri sanatlı bir biçimde sergilemiş ve onlara nazaran daha detaylı ve sistemli bir şekilde nakletmiştir⁴⁹. Bu durum, Behiştî'nin II. Bayezid'in sarayında yetişmesine ve burada iyi bir eğitim almasına, Hüseyin Baykara'nın ve Molla Cami'nin meclislerinde bulunarak yüksek edebî muhitleri görmüş bir yazar olmasına bağlanabilir⁵⁰. Yazarın burada diğer kaynaklardan farklı olarak düğündeki teşrifat hakkında da detaylı bilgi sunduğu görülmektedir. Bu husus II. Bayezid'in hizmetinde bulunan şairin bizzat kendi bilgi ve tecrübelerine dayanıyor olabilir. Çünkü saray görevlileri arasında olduğu için bu kaideleri bilmesi de kaçınılmazdır⁵¹. *Hamse* sahibi olmasının⁵² da etkisiyle tarihçiliğinden ziyade edebî kişiliğiyle tanınan Behiştî edebî açıdan oldukça yeteneklidir. Kanaatimizce bu

⁴⁸ Behiştî'nin tarihini kaleme alırken kullandığı kaynaklar hakkında bkz. Kaytaz, *Behiştî Tarihi*, s. XLI-LXIX.

⁴⁹ Diğerlerinde iki üç varakta anlatılan olay Behiştî'de yaklaşık 14 varakta anlatılmıştır.

⁵⁰ Behiştî'nin hayatı hakkında geniş bilgi için bkz. Kaytaz, *Behiştî Tarihi*, s. XIV-XXIII.

⁵¹ Behiştî'nin II. Bayezid'in hangi hizmetlerinde bulunduğu dair bkz. Çakır-Kaytaz, s. 107-108.

⁵² Yazarın hamseleri hakkında genel bilgi için bkz. Kaytaz, s. XXII-XXV. Behiştî'nin *Hamse*'sindeki mesnevîlerin tamamını ihtiva eden nüshanın tanıtımı için bkz. Ersen Ersoy, "II. Bâyezîd Devri Şairlerinden Behiştî'nin Hamsesi", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 9, S. 2, 2011, s. 254-261, (http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/ee_behisti_hamse.htm erişim: 03.09.2013). Behiştî'nin *Hamse*'si üzerinde yapılan çalışmalar için bkz. Zeynel Abidin Aygün, *Behiştî'nin Leyla vü Mecnun Mesnevisi (İnceleme-Metin)*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana 1999; Şener Demirel, "Behiştî'nin Heft Peyker Mesnevisi", (www.kulturturizm.gov.tr, ISBN 978-975-17-3343-6, erişim: 02-06-2010); Şener Demirel, "Yeni Bir Mevlid Metni: Behiştî Sinan Çelebi'nin Mahzenü'l-Esrâr adlı Mesnevisi", *İstanbul Üniversitesi VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi*, (30 Eylül - 04 Ekim 2013), İstanbul, (<http://perweb.firat.edu.tr/default.asp?content=personelgoster.asp&uid=E%F0-A-0015>, erişim 12-08-2014); Bünyamin Ayçiçeği, *Behiştî Sinan'ın (H.917/M.1511-1512) İskender-nâme'si (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2014.

kabiliyetlerinin de sonucu olarak yazar, bu olayı Sûrnâmelerde olduğu gibi edebî ifadelerle ayrıntılı bir şekilde anlatabilmiştir. Şayet Sûrnâmeler edebî bir üslupla bir düğünün ayrıntısıyla anlatılmasıysa Behiştî'nin anlatımında bu iki özellik de bulunmaktadır. Bu durumda eserin ilgili bölümünün Mehmet Arslan tarafından gruplandırılan *İçerisinde Sûrnâme Niteliği Taşıyan Bölümler Bulunan Bazı Eserler* grubuna girebilecek erken dönem tarih eserlerindeki örnekler arasında değerlendirilebileceği söylenebilir.

Netice olarak, bilinen Osmanlı kroniklerinde ayrıntılı anlatılan ilk evlilik töreni Yıldırım Bayezid'in Germiyanoğlu Yakup Bey'in kız kardeşi ile olan düğünüdür. Bu olaya detaylı bir şekilde eserinde yer veren şimdilik bilinen ilk tarihçi ise Âşıkpaşazâde'dir. Kesin bir Sûrnâme metni özelliği taşıyor iddiasında bulunmamakla birlikte bir evlilik törenini tafsilatlı olarak ele alan bilinen ilk eser olması bakımından kanaatimizce Âşıkpaşazâde bu konuda kendisinden sonrakilere model teşkil etmiştir. Zira yukarıda da bahsettiğimiz gibi söz konusu düğün ondan sonra yazılan kaynaklarda da detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Neşrî ve İbn Kemal bu olayın aktarımında onun takipçisi olmuşlardır. Bitlisî, İran edebiyatının tumturaklı ifadeleriyle edebî açıdan anlatımı biraz daha geliştirmiş ve genişletmiştir. Fakat olayı ayrı bir başlık altında farklı bir katagoride değerlendirmeden hadiseye tarihî süreç içerisinde yer vermiştir. Görülebilen kaynaklardan ilk defa Behiştî söz konusu düğünü farklı bir başlık altında tarihî kaygıdan uzak, edebî bir üslupla araya şiiirler serpiştirerek kaleme almıştır. Bu bakımdan onun bu düğünün anlatımı hususunda farklı bir yöntem takip ettiği görülmektedir. Çünkü yazar bu olayı olduğu gibi kendisinden önceki kaynaktan aktarmamıştır. O, bu düğünü yukarıda ayrıntılı olarak sebeplerini açıkladığımız özellikleri dolayısıyla Sûrnâme türünün genel özelliklerini gösterecek şekilde kaleme almıştır. Bu nedenle de eserindeki ilgili bölümün, erken döneme ait kaynaklardan Sûrnâme türünün eser içinde yer alan şekline güzel bir örnek oluşturduğu ifade edilebilir. Aslında bu düğünden, şayet daha eski bir kaynakta bulunabilirse daha önce gerçekleşen bir eğlenceden başlanarak, müstakil Sûrnâmeler dönemine kadar yazılan Osmanlı tarih eserlerinde bulunan (Kronikler, Selimnâmeler, Süleymannâmeler gibi) düğünlerle ilgili bölümler incelendiğinde bu konuda daha sağlıklı ve kapsamlı kanaatlere ulaşılabilir. Zira müstakil Sûrnâme örneklerinin görülmeye başlandığı XVI. yüzyılın son çeyreğinden önce yazılan tarih metinlerinde, düğünlere ait anlatıların oldukça gelişmiş düzeyde olduğu

görülmektedir⁵³. Bu durum Hilyeler ve Kıyâfetnâme edebî türlerinin oluşma sürecinde olduğu gibi tarih metinlerinde bulunan bu kısımların da müstakil Sûrnâmelerin oluşumunda örneklik teşkil etmiş olabileceği fikrini akla getirmektedir. Kroniklerde ayrıntılı olarak anlatılan ilk düğünün Yıldırım Bayezid'in Germiyanoglu'nun kızıyla arasında gerçekleşen tören olması, bizi araştırmamızı bu tören üzerinde yoğunlaştırmaya sevketti. Bu düğünün ayrıntılı anlatılması durumu, Surnâmelerin de müstakil hâle gelmeden önce bazı eserlerin bir bölümünü teşkil edebileceği kanaatini oluşturmaktadır. Müstakil Sûrnâmelerin ortaya çıkmasından önce yazılan bu kaynaklarda ilgili bölümler üzerinde yapılacak kronolojik ve kapsamlı bir çalışma Surnâmelerin tarihî gelişimi açısından da güzel sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

⁵³ Mesela Fatih'in şehzadeleri Beyazid ve Mustafa için yaptırdığı sünnet düğünü de Âşıkpaşazâde'de üç günlük şenlik halinde; Tursun Bey'de de “*Vasf-ı Velîmetü'l-Hitân*” başlığı altında edebî bir üslupla davetlilerden yenilen yemek türlerine kadar ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Âşık Paşazâde; s. 421-423; Tursun Bey, *Târih-i Ebû'l-Feth*, Haz. Mertol Tulum, İstanbul 1977, s. 84-91. Kanuni Sultan Süleyman zamanında yazılan eserlerden Celalzâde Mustafa Çelebi'nin *Tabakat*'ında da “*Bu derece hazret-i pâdisâh-ı behcet-şu'ürüñ halleda'llâhu zılâle 'atîfetihi mede'd-dühûr fermân-ı şerifleri ile İbrâhîm Paşa'nıñ sûr-ı mevfûrû'l-hubûrı beyânıdır*” başlığı altında İbrahim Paşa'nın düğünü ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Yine aynı yazar “*Bu derece hazret-i hilâfet-menziletiñ e'azza'llâhu ensârahû ebnâ-i sa'âdet-intimâları hitânı için etdikleri sûr-ı mevfûrû'l-hubûrûñ beyânındadır*” başlığı altında da Şehzade Mustafa, Muhammed ve Selim'in yaklaşık yirmi gün süren sünnet düğünü kimlerin katıldığı, hangi düzen ve sırayla oturulduğu, kimler tarafından hangi oyunların sergilendiği ve ne tür oyunlar oynandığı gibi eğlenceleri ve diğer hadiseleri gün gün ayrıntılı olarak nakletmektedir. Celalzâde Mustafa Çelebi, *Tabakâtü'l-Memâlik ve Derecâtü'l-Mesâlik*, Haz. Funda Demirtaş, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 2009, s. 155-162, 265-283.

KAYNAKÇA

- AFYOCU, Erhan, *Tanzimat Öncesi Osmanlı Tarihi Araştırma Rehberi*, İstanbul 2007.
- AHMED REFİK, “Bizde Şehnâmecilik Seyyid Lokman ve Halefleri”, *Yeni Mecmua*, S. 9, İstanbul 1917, s. 169-173.
- ÂŞIK PAŞAZADE, *Osmanoğullarının Tarihi, Tevârih-i Âl-i Osmân*, Haz. Kemal Yavuz-M.A. Yekta Saraç, İstanbul 2010
- AHMEDÎ, “Dâstân ve Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osmân”, Haz. Çiftçioğlu N. Atsız, *Osmanlı Tarihleri*, I, İstanbul 1947, s. 3-35.
- AND, Metin, *40 Gün 40 Gece Osmanlı Düğünleri Şenlikler Geçit Alayları*, İstanbul 2000.
- _____, *A History of Theatre and Popular Entertainment in Turkey*, Ankara 1964.
- _____, *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları*, Ankara 1982.
- ARSLAN, Mehmet, “Osmanlı Döneminde Padişah Çocuklarının Doğumları Münasebetiyle Yapılan Şenlikler ve Vilâdetnâme-i Hadîce Sultan”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 4, Sivas 1997, s. 21-56.
- _____, “Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri ve Bu Konuda Yazılan Eserler: Sûrnâmeler”, *Osmanlı Edebiyat-Tarihi-Kültür Makaleleri*, Mehmet Arslan, İstanbul 2000. s. 431-461.
- _____, “Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri ve Bu Konuda Yazılan Eserler: Sûrnâmeler”, *Osmanlı Edebiyat-Tarihi-Kültür Makaleleri*, Mehmet Arslan, İstanbul 2000, s. 431-461.
- _____, *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri (Sûriyye Kasîdeleri ve Târihleri)*, c. 8, İstanbul 2011.
- _____, “Mensur Sûrnâmelerin Son Örneği: Nâfi‘ Sûrnâmesi (Peyâm-ı Sûr)”, *Osmanlı Edebiyat-Tarihi-Kültür Makaleleri*, Mehmet Arslan, İstanbul 2000, s. 463-490.
- ATASOY, Nurhan, *1582 Surname-i Hümayun Düğün Kitabı*, İstanbul 1997.
- ATIL, *Levni ve Surname*, İstanbul 1999

- AYÇİÇEĞİ, Bünyamin, *Behiştî Sinan'ın (H.917/M.1511-1512) İskender-nâme'si (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2014.
- AYGÜN, Zeynel Abidin, *Behiştî'nin Leyla vü Mecnun Mesnevisi (İnceleme-Metin)*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana 1999.
- AYNUR, Hatice, *Sultan II. Mahmud'un Kızı Saliha Sultan ile Tophane Müşiri Halil Rıfat Paşa'nın Düğün Törenini Anlatan Surnameler*, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1988.
- _____, “Surnâme”, *DİA*, c. XXXVII, İstanbul 2009, s. 565-567.
- BAŞARAN, Orhan, *İdrîs-i Bitlîsî'nin Heşt Bihişt'inin Hâtime'si, (Metin-İnceleme-Çeviri)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 2000.
- BAYAT, Ali Haydar, “Osmanlı Devri Saray Sünnet Şenlikleri (Sûr-ı Hümayunlar)”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, Yıl. 11, S. 3, Temmuz 1982, s. 53-76.
- BEHİŞTÎ AHMED ÇELEBÎ, *Vâridât-ı Sübhânî ve Fütühât-ı Osmânî*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Şevket Rado Yazmaları, Nr. 293.
- BOYRAZ, Şeref “İlk Mensûr Sûrnâme Müellifi: İntizâmî”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 1, 1995, s. 227-231.
- CELALZÂDE MUSTAFA ÇELEBÎ, *Tabakâtü'l-Memâlik ve Deracâtü'l-Mesâlik*, Haz. Funda Demirtaş, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 2009.
- ÇAKIR, Müjgân - Kaytaç, Fatma, “Behiştî Ahmed Çelebi'nin Yazdığı Osmanlı Tarihi'nin (Vâridât-ı Sübhânî ve Fütühât-ı Osmânî) Bilinmeyen Eksik Kısımına Dair”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 8/11 Fall 2013, Ankara, s. 99-112.
- DEMİREL, Şener, “Behiştî'nin Heft Peyker Mesnevisi”, (www.kulturturizm.gov.tr, ISBN 978-975-17-3343-6, erişim: 02-06-2010).
- _____, “Yeni Bir Mevlid Metni: Behiştî Sinan Çelebi'nin Mahzenü'l-Esrâr adlı Mesnevîsi”, *İstanbul Üniversitesi VIII. Milletlerarası*

Türkoloji Kongresi, (30 Eylül - 04 Ekim 2013), İstanbul, (<http://perweb.firat.edu.tr/default.asp?content=personelgoster.asp&uid=E%F0-A-0015>, erişim: 12-08-2014).

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara 2003.

ERSOY, Ersen, “II. Bâyezîd Devri Şairlerinden Behiştî'nin Hamsesi”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 9, S. 2, 2011, s.254-261, (http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/ee_behisti_hamse.htm erişim: 03.09.2013).

ERTUĞ, Zeynep Tarım, “Hünernâme”, *DİA*, c. XVIII, İstanbul 1998, s. 484-485.

_____, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülûs ve Cenaze Törenleri*, Ankara 1999.

GENÇ, Vural, *İdris-i Bitlisî Osman Gazi Dönemi (Tahlil ve Tercüme)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

GÖKYAY, Orhan Şaik, “Bir Saltanat Düğünü”, *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık*, I, İstanbul 1986, s. 21-56.

IMBER, Colin, “İlk Dönem Osmanlı Tarihinin Kaynakları”, *Söğüt'ten İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, der. Oktay Özel - Mehmet Öz, çev. Mehmet Öz, Ankara 2000, s. 39-71.

İBN-İ KEMAL, *Tevârih-i Âl-i Osman I. Defter*, haz. Şerafettin Turan, Ankara 1991.

_____, *Tevârih-i Âl-i Osman, VII. Defter*, haz. Şerafettin Turan, Ankara, 1957.

İDRİS-İ BİTLİSÎ, *Heşt Behişt, VII. Ketibe, Fatih Sultan Mehmed Devri, 1451-1481*, çev. Muhammed İbrahim Yıldırım, Ankara 2013.

_____, *Heşt Bihîşt, (Abdülbâkî Sadî Efendi Tercümesi)*, c. I, haz. Mehmet Karataş, Selim Kaya, Yaşar Baş, Ankara (Tarihsiz).

KARAMANLI NİŞANCI MEHMED PAŞA, “Osmanlı Sultanları Tarihi”, çev. İsmail Hakkı Konyalı, *Osmanlı Tarihleri*, I, İstanbul 1947, s. 321-369.

- KARATEKE, Hakan T., *Padişahım Çok Yaşa! Osmanlı Devletinin Son Yüzyılında Merasimler*, İstanbul 2004
- KAYTAZ, Fatma, *Behiştî Tarihi, (791-907 / 1389-1502) (Giriş, Metin, Dizin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011.
- KEMAL PAŞAZÂDE, *Tevârih-i Âl-i Osman III. Defter (Değerlendirme-Metin)*, haz. Abdullah Satun, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- KÜTÜKOĞLU, Bekir, “Şehnâmeçi Lokman”, *Veka’yinüvis-Makaleler*, İstanbul 1994, s. 7-14.
- LEVEND, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, c. I, Ankara 2008.
- MÉNAGE, V. L., “The Beginning Of Ottoman Historiography”, *Historians Of The Middle East*, Edited. Bernard Lewis and P. M. Holt, London, 1962, s. 168-179.
- _____, *Neshrî’s History Of The Ottoman, The Sources and Development Of The Text*, London 1964.
- _____, “Osmanlı Tarihyazıcılığının İlk Dönemleri”, *Söğüt’ten İstanbul’a Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, Der. Oktay Özel – Mehmet Öz, çev. Mehmet Öz, Ankara 2000. s. 73-91.
- MEVLÂNÂ MEHMED NEŞRÎ, *Cihânnümâ [Osmanlı Tarihi (1288-1485)]*, haz. Necdet Öztürk, İstanbul 2008.
- NECİB ÂSİM, “Osmanlı Tarihnüvisleri ve Müverrihler”, *Târih-i Osmânî Encümeni Mecmuası*, 7. Cüz, İstanbul, 1329, s. 41-52.
- NECİPOĞLU, Gülru, *15. ve 16. yüzyılda Topkapı Sarayı Mimari, Tören ve İktidar*, çev. Ruşen Sezer, İstanbul 2007
- NUTKU, Özdemir, *IV. Mehmed’in Edirne Şenliği*, Ankara 1987.
- ORUÇ BEĞ TARİHİ, haz. Necdet Öztürk, İstanbul 2007.
- ÖNAL, Ahmet, “Şenlikler ve Siyaset: Şehzadelerin Doğum ve Sunnet Şenlikleri”, *Osmanlı Dünyasında Çocuk Olmak*, Editörler: Haşim Şahin, Nurdan Şafak, İstanbul, Dem Yayınları, 2012, s. 22-52.
- ÖZCAN, Abdülkadir, “Heşt Behişt”, *DİA*, İstanbul 1999, XVII, 271-273.

- _____, “II. Bayezid Devri Tarihçiliği ve İlk Standart Osmanlı Tarihleri”, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S. 2, (2013), s. 141-153.
- _____, “İdrîs-i Bitlisî”, *DİA*, İstanbul 2000, XXI, 485-488.
- _____, “Aşıkpaşazâde”, *DİA*, c. IV, İstanbul 1994, s. 6-7.
- ÖZTEKİN, Ali, Gelibolulu Mustafa Âlî'nin “Câmiü'l-Buhûr Der Mecâlis-i Sûr” Adlı Eseri Edisyon Kritik ve Tahlil, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1990.
- ÖZTÜRK, Necdet, *Saray Penceresinden 14. 15. Yüzyıl Osmanlı Sosyal Hayatı*, İstanbul 2011.
- _____, *Fatih Devri Kaynaklarından Düstûrnâme-i Enverî, Osmanlı Tarihi Kısmı (1299-1465)*, İstanbul 2003.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. 3, İstanbul 1983.
- SEVİNÇLİ, Efdal, “Şenliklerimiz ve Surnamelerimiz: 1675 ve 1724 Şenliklerine İlişkin İki Surname”, *Journal of Yasar University*, 1(4), s.377-416),
(http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2011/07/no4_vol1_05_efdal_sevincli.pdf, Erişim: 07-03-2015) .
- ŞÜKRULLAH, “Behcetüttevârîh”, çev. Çiftçiöğlü N. Atsız, *Osmanlı Tarihleri*, I, İstanbul 1947, s. 39-76.
- TEKİNDAĞ, Şehabettin, “Osmanlı Tarih Yazıcılığı”, *Belleten*, c. XXXV, S. 140, Ankara, 1971, s. 655-663.
- TURSUN BEY, *Târih-i Ebü'l-Feth*, Haz. Mertol Tulum, İstanbul 1977.